

"לחזקתו יבכר"

(יחזקאל מ"ז י"ב)

דיוקים וביאורים על התורה

"מאת"י אלקיך את פרו"ן"

גליון 281

פרשת שופטים
שנה ו'

- נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה! -

פרק ט"ז פסוקים כ"א, כ"ב.

"לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך אשר תעשה לך".
- "ולא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלקיך".

כתב רש"י **"לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך:** אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית". ויש לדקדק מדוע כתיב **"אשרה"** והרי האיסור הוא בכל עץ. ובאמת השפתי חכמים כותב שלא תטע לך אשרה כלל בכל העולם כולו. ובנוסף לא תטע לך כל עץ אצל המזבח דוקא, הא שלא אצל המזבח מותר. אך קשה מדוע ערבינהו קרא לתרי איסוריה בהדי הדדי. [ובאמת הבעל הטורים כותב **"אשרה:** בגמטריא **דיין שאינו הגון,** שכל המעמיד דיין שאינו הגון שהוא כאילו נוטע אשרה אצל המזבח". והוא דרך דרוש על תיבת אשרה.] ונראה לומר שבפסוק הבא כתיב **"ולא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלקיך"**. וכתב רש"י **"אשר שנה:** מזבח אבנים ומזבח אדמה צוה לעשות, ואת זו שנה, כי חק היתה לכנענים. ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות, עכשיו שנהא מאחר שעשאוה אלו חק לעבודה זרה". א"כ אומרת התורה שאסור ליטע אשרה, ואף שאין משהו מיוחד באשירה, אך מכיון שהעכו"ם עשו את עץ האשרה לעבודה זרה אז זה מאוס בעיני ה'. וגם כל עץ אסור ליטע אצל המזבח. וזהו שמסבירה התורה שהרי מה בנוי במקדש מזבח, ולא בנוי מצבה. ולמה לא. אלא לפי שהכנענים עשו את זה חוק לעבודה זרה שלהם, אז שנה את זה ה', למרות שבזמן האבות היה אהוב עליו מה שהקימו מצבה. ולכן גם אשרה אסר ה' ליטע מכיון שהיא עשויה לעבוד אותה. או לייפות בית עבודה זרה של עכו"ם באילנות מסויימים, וכמו שמצוי בבתי תיפלה של מלכות אדום. ונמצינו למידים ששנה ה' את האשרה כיון שעובדים אותה. וכן כל עץ אצל מזבח ה', כיון שדרך העכו"ם לייפות את בתי עבודה זרה שלהם בעצים לבוי, ולכן שנה ה'. ואתי שפיר מה שנשמך פסוק הבא עם וא"ו החיבור **"ולא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלקיך"** והיינו כנ"ל שמכיון שהכנענים עשו את המצבה לשם עבודה זרה אז שנה את זה ה'. ולכן ציוה להקים מזבח במשכן, ואסר מצבה עולמית.

פרק י"ז פסוק ט"ז

"רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויה' אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד".

יש לדקדק מדוע פתח הכתוב **"לא ירבה לו סוסים"** לשון רבים, וסיים **"למען הרבות סוס"** לשון יחיד. ונראה לתרץ

א. שהטעם שאסור לו להרבות סוסים כדי שלא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס, וה' אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד. והרי בירושלמי סוכה איתא שמתי אמר ה' את זה לא תספון לשוב בדרך הזה עוד, מתי שאמר משה בפרשת בשלח פרק י"ד פסוק י"ג וזה לשון הפסוק **"ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם"** וזה פירש הירושלמי שהוי מצוה, ולזה כיון משה כאן כדפירש הרמב"ן פה. א"כ לכן אמר **"ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס"**, כיון שבא לרמוז על מה דכתיב בפרשת בשלח בשירה שאמרו משה ובני ישראל **"כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב ה' עליהם את מי הים"**, וכמו שביאר רש"י כאן בפרשת שפטים על הפסוק **(כ', א')** **"כי תצא למלחמה על איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך המעלך מארץ מצרים"**, וכתב שם רש"י **"סוס ורכב:** בעיני כולם כסוס אחד, וכן הוא אומר והכית את מדין כאיש אחד. וכן הוא אומר כי בא סוס פרעה". לכן א"כ אמר **"למען הרבות סוס"** להזכיר את הסוס שבא בים והיינו כל הסוסים שבעיני ה' כסוס אחד, את הכל השמיד ה', ואז ציוה לא לשוב בדרך הזה עוד, ולכן לא ירבה לו סוסים. ב. עוד אפשר ליישב בטעם שהוזכרו סוסים לשון רבים בתחילת הפסוק ובהמשך הוזכר לשון יחיד. דהרי הסוסים היו מגיעים ממצרים כמו שמוזכר אצל שלמה הובא ברש"י וברמב"ן, א"כ אומרת התורה שלא ירבה לו סוסים בריבוי הכמות כדי שלא ישיב העם מצרימה למען הרבות סוס, והיינו שירצה גם באיכות שיהיה לו סוסים טובים ואפילו מעט, אז אע"פ שיש לו כבר הרבה סוסים, בשביל שיהיה לו אפילו סוס אחד משובח, אז ישיב העם מצרימה. ג. עוד אפשר לתרץ שגבי שלמה כתיב **"ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה"**. והיינו שסוס אחד עלה מאה וחמישים כסף, ומרכבה עלתה שש מאות כסף. ומזה שמרכבה עלתה שש מאות כסף אז לומדים שהמרכבה הם ארבעה סוסים. כי ד' פעמים מאה חמישים יוצא שש מאות. א"כ זה מה שאומרת התורה **"רק לא ירבה לו סוסים"** והיינו סוסים רבים למרכבה, והם ד' סוסים. ומוסיפה התורה **"ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס"**, והיינו אפילו סוס אחד לא למרכבה גם אסור לשוב למצרימה. ואם ירבה סוסים אז ירצה עוד ועוד סוסים. ואז ישוב מצרימה אפילו לסוס אחד להרבות אפילו שזה לא בשביל מרכבות, וגם זה אסור, כי אסור לשוב מצרימה כמו שהובא בירושלמי.

"וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרע והלחיים והקבה".

נראה לבאר לשון "משפט הכהנים" דבא לרמז שבדין קונים הכהנים הזרוע הלחיים והקבה, כיון שזרוע תחת יד שנאמר [בפנחס] ויקח רמח בידו. לחיים תחת תפילה שנאמר ויעמד פינחס ויפלל. והקבה תחת האשה אל קבתה. והרי אם פנחס לא היה מקנא קנאת ה' בחוטאים לפעור היה ה' מכלה את בני ישראל, כמו שמעיד ה' בפרשת פנחס (כ"ה, י"א) "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כיליתי את בני ישראל בקנאתי". נמצא שקנה את בני ישראל ע"י מעשה קנאה זו. ולכן מגיע לו בדין זרוע תחת ויקח רמח. לחיים תחת תפלה וקבה תחת האשה אל קבתה.

ונראה להוסיף מה שכתבה תורה "משפט הכהנים", שהרי מה שנלקחו כהנים לעבודת ה' זה תחת בכור. ומדוע, על זה גם העיד ה' בפרשת במדבר (פרק ג' פסוקים י"ב, י"ג) "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלויים". - כי לי כל בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל מאדם עד בהמה לי יהיו אני ה'". וכמו שביאר רש"י שם "ואני הנה לקחתי: ואני מהיכן זכיתי בהן". "מתוך בני ישראל: שיהיו ישראל שוכרין אותן לשירות שלי, על ידי הבכורות זכיתי בהם, ולקחתים תמורתם. לפי שהיתה העבודה בבכורות, וכשחטאו בעגל נפסלו, והלויים שלא עבדו עבודה זרה נבחרו תחתיהם". א"כ כמו שמשפט הכהנים להיות משרתי ה' נעשה ע"י קנין בהצלת הבכורות ממיתה. כך ע"י מניעת כילוי בני ישראל זכו הכהנים מכח פנחס בזרוע לחיים וקבה.

פרק כ' פסוק ט'

"והיה ככלת השטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם".

כתב רש"י "שרי צבאות: שמעמידין זקפין מלפניהם ומלאחריהם וכשילין של ברזל בידיהם, וכל מי שרוצה לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו. זקפין, בני אדם עומדין בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים שובו אל המלחמה ולא תנוסו, שתחילת נפילה ניסה", עכ"ל. ויש לדקדק בדבריו שבתחילת דבריו אומר שזקפין זה אלו שכשילין של ברזל בידיהם לקפח השוקיים של החוזרים. ואילו בסוף כותב שזקפין הם אלו שעומדין בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים שובו אל המלחמה. ועוד מדוע לא סגי בדבריו הראשונים שנקראים זקפין לפי שמקפחים שוקיים של מי שרוצה לחזור, ואחר שיקופח שוקיו כבר אינו יכול לעמוד זקוף. ואולי לפי שכתוב בפסוק "שרי צבאות" דמשמע שרים הממונים על יציאת המלחמה, לכן ראה להוסיף בביאור "זקפין" להגיד שהם שרי צבאות בזה שעומדים בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים שובו אל המלחמה. והיינו שר שמצווה להלחם, כך כאן מחזקים הנופלים לומר להם שובו אל המלחמה.

יש לדון

בגמרא שבת קט"ז. איתא "גופא הגליונים וספרי מינין אין מצילין אותם מפני הדליקה, רבי יוסי אומר בחול קודר את האזכרות שבהן וגונזן, והשאר שורפן. א"ר טרפון אקפח את בני שאם יבאו לידי שאני אשרוף אותם ואת האזכרות שבהן. שאפי' אדם רודף אחריו להורגו, ונחש רץ להכישו, נכנס לבית ע"ז, ואין נכנס לבתיהן של אלו". והנה רבי טרפון מספרת הגמ' בבא מציעא פ"ה. ש"איקלע רבי לאתריה דר' טרפון אמר להו יש לו בן לאותו צדיק שהיה מקפח את בניו. אמרו לו בן אין לו בן בת יש לו". ונראה הטעם שאמר רבי טרפון לשון "אקפח את בני", שהרי רבי טרפון מובא עליו בקידושין ל"א: שהיה לו אמא, וכל זמן שרצתה לעלות למטה גחן והעלה אותה. וכל פעם שרצתה לרדת ירדה עליו. הרי שהשתמש בשוקיו להתכופף כדי שתעלה למיטה. וכן שהניחה רגליו עליו, אפשר שהיה ע"י שגחן לארץ כדי שתניח רגליה על כפות ידיו. והנה מצינו לשון קיפוח כלפי שוקיו, דתנן בסוטה מ"ד. כלפי מה שיוצאים למלחמה, "והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם, ופקדו שרי צבאות בראש העם, ובעקבו של עם. מעמידין זקפין לפנייהם ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל בידיהן, וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו". ולכן אמר רבי טרפון שלמרות שכבדתי את אמא שלי, וא"כ מן הראוי שילדי יחיו כדי שיכבדו אותי. בכל אופן מוכן אני לקפח את בני אם לא אשרוף את ספרי המינין ואת האזכרות שלהן. והיות שאמר כך הו' שגגה היוצאת מפי השליט ולא היו לו בניו. ומה שנשאר לו בן מהבת, אפשר להיות שכיבד את אמו, אז הועיל הזכות שלא יפגע בבתו שלו ובבן בתו.

תיקון טעות

בפרשת עקב הקשינו על רש"י בפרשת מסעי גבי ח' מסעות שחזרו לאחוריהם שמשמע שהיו בכלל המסעות. וטעות גדולה נפלה בקולמסי, דהרי רש"י מדבר על סך המסעות מהר ההר עד שהגיעו לערבות מואב אשר הם בסך הכל כשתספרם 8 מסעות, והם כולם היו בשנה האחרונה, והראיה שהרי אהרן מת בשנת הארבעים לצאתם מצרים. אבל ברור ששמונה מסעות שחזרו לאחוריהם, אין הם נחשבים למסעות כלל, וה' ימחל לי כי שגיתי להבין דברי רש"י הקדוש.

לעילוי נשמת סבי מורי
ר' דב אריה ב"ר יצחק זצ"ל
סבתי מורתי
מלכה בת ר' נחום נ"ע

לעילוי נשמת סבי מורי
ר' אהרן ב"ר משה זצ"ל
סבתי מורתי
נחמה בת ר' אברהם דב נ"ע

לתרומות עם אפשרות להנצחה
הארות והערות נשמח
לקבל בפלאפון 0527166194

הגליון השבוע נתרם
להצלחת התורם וב"ב
ברוחניות ובגשמיות

עיצוב והדפסה:
CONTROL P
קונטרול פ.י. דיפוס משבין אהרן